

**Desať rokov československej federácie. Vedecký redaktor
V. Plevza. Bratislava, Pravda 1978, s. 182**

Recenzovaná monotematická práca *Desať rokov československej federácie*, pripravená z iniciatívy Ústavu marxizmu-leninizmu ÚV KSS v Bratislave, bola vydaná z príležitosti 60. výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov a 10. výročia vyhlásenia československej socialistickej federácie a je prvým výsledkom interdisciplinárnej spolupráce kolektívu autorov, ktorí sa usilovali zhrnúť a zovšeobecniť skúsenosti z desaťročného vývoja a fungovania československej socialistickej federácie a osvetliť základné princípy, na ktorých je vybudovaná.

Kolektív autorov analyzuje v zborníku zložité cesty, ktoré viedli k utvoreniu československej federácie a zamýšľa sa nad základnými leninskými princípmi jej výstavby. Dôraz sa kladie na princíp rovnoprávnosti národov a dobrovoľnosti ich zjednotenia, na právo národov na sebaurčenie a princíp demokratického centralizmu. Hlavný zámer autorov sleduje uvedenie si skutočnosti, že federatívne usporiadanie republiky je najoptimálnejšou formou štátoprávneho riešenia národnostnej otázky na danom stupni vývinu československej spoločnosti. Významné miesto sa venuje vedúcej úlohe KSČ v československej federácii, ktorá ako najdôležitejšia internacionálna sila je garantom realizácie leninských princípov výstavby federácie, garantom objektívne pôsobiacej tendencie všestranného rozvoja a zbližovania našich národov a národností.

Recenzovaný monotematický zborník kolektívu autorov obsahuje okrem úvodu osem kapitol.

V prvej časti *K histórii riešenia národnostných vzťahov v Československu* V. Plevza rozoberá niektoré základné historické aspekty riešenia vzťahu Čechov a Slovákov v politike a praxi Komunistickej strany Československa. Vychádza z toho, že úspešné riešenie národnostnej otázky v Československu je späté s marxisticko-leninským učením a politikou komunistickej strany.

Formovanie národnostnej politiky KSČ bolo vlastne procesom osvojovania si leninských princípov riešenia národnostnej otázky a jej tvorivej aplikácie na podmienky Československa. Utvorenie československej socialistickej federácie je jedným z osobitne dôležitých míľnikov na tejto ceste.

Autor zdôrazňuje, že výrazným medzníkom v boji KSČ za riešenie národnostnej otázky v Československu sa stal V. a najmä VI. zjazd KSČ. V ostrých politických a ideologických zápasoch vedenie strany formulovalo a neskôr podrobne rozpracovalo aj ciele svojej národnostnej

politiky. Za rozhodujúci medzník v zápase za leninské riešenie národnostných vzťahov autor právom označuje Víťazný február, pretože po dobytí politickej moci robotníckou triedou sa začala kvalitatívne nová etapa vývoja československej spoločnosti.

Po februári 1948 sa prišlo k riešeniu ekonomických, sociálnych a kultúrnych stránok slovenskej národnej otázky. Roku 1963 ÚV KSČ odmietol deformácie národnostnej politiky v päťdesiatych rokoch. Autor síce v skratke, ale precízne formuluje základné problémy tohto obdobia z hľadiska riešenia národnostnej otázky. Zdôrazňuje ďalej, že koncom šesťdesiatych rokov jednou z kľúčových otázok politického vývoja sa stala naliehavá požiadavka zmien v štáto-právnom usporiadaní republiky, požiadavka vytvoriť československú socialistickú federáciu. Kriticky hodnotí a odmieta úsilie pravicových síl, ktoré parazitovali na tejto otázke a robili všetko, aby sa požiadavka dôsledného leninského riešenia národnostnej otázky a československého vzťahu na zásadách rovnosti a rovnoprávnosti nere realizovala. Projekt socialistickej federácie ČSSR v podobe ústavného zákona o novom štátoprávnom usporiadaní republiky označuje autor ako prvý výrazný, pozitívny čin v chaose vtedajšieho politického vývoja a konštatuje, že uzákonenie československej socialistickej federácie vstúpilo do histórie ČSSR ako prvá veľká porážka pravicových politických síl.

Prestavba ČSSR na princípoch socialistickej federácie sa hodnotí ako veľmi zložitý proces prebudovania nielen právneho poriadku, štátneho poriadku, ale aj celého spoločenského organizmu. Z tohto aspektu hodnotí aj úsilie nového vedenia strany na čele so súdruhom Gustávom Husákom pri odstraňovaní nedostatkov a chýb, ako aj pri hľadaní účinných postupov, ktoré v optimálnej miere zabezpečovali fungovanie nového štátoprávneho mechanizmu. Autor uzatvára, že vďaka leninskej národnostnej politike KSČ po apríli 1969 sa v ČSSR prebojovala a zabezpečuje naneajvyššiu reálnu koncepciu spolunažívania národov a národností vo viacnárodnej krajine, že československá socialistická federácia je predpokladom optimálnej ekonomickej i kultúrno-politickej integrácii pracujúceho ľudu, národov a národností ČSSR, že nové štátoprávne usporiadanie vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi spoluvytvára podmienky, aby spoločný socialistický štát plnil v celom rozsahu všetky svoje funkcie- vnútorné i vonkajšie.

KSČ - vedúca sila československej socialistickej federácie (autor F. Přikryl) je názov druhej kapitoly, v ktorej sa zdôrazňuje myšlienka, že vo všeobecnosti vyplýva vedúca úloha Komunistickej strany Československa v federácii z jej postavenia ako vedúcej sily celej našej spoločnosti, ktoré je dané tým, že komunistická strana je avantgardou robotníckej triedy. Správne konštatuje, že vedúca úloha Komunistickej

strany Československa je v našej federácii nezastupiteľná, pretože je centrom celého politického systému socialistickej spoločnosti.

Ekonomický rozvoj Slovenska v socialistickom Československu s osobitným zreteľom na vývoj československej federácie (autor D. Matejko) je predmetom v ďalšej časti zborníka.

Štvrtá kapitola - Socialistická federácia - optimálna štátoprávna forma riešenia vzťahov Čechov a Slovákov (autor J. Grospič) presvedčivo hovorí o riešení vzťahu Čechov a Slovákov formou federácie ako o optimálnej forme, ktorá zaručuje obidvom bratským národom rozvoj i realizáciu práva na sebaurčenie.

Piate časť je venovaná štátoprávnemu pohľadu na problém - Marxisticko-leninská národnostná politika a právo národa na sebaurčenie - (autor R. Trella).

Rovnoprávnosť národov a národností v československej socialistickej federácii skúma v šiestej časti zborníka J. Chovanec.

V siedmej kapitole - Demokratický centralizmus - leninský princíp výstavby socialistickej federácie (autor F. Přikryl) - sa zdôrazňuje, že v socialistickej spoločnosti patrí demokratický centralizmus k dôležitým princípom organizácie a riadenia všetkých oblastí spoločenského života, riadenia ekonomických, sociálno-politických a kultúrnych procesov. Demokratický centralizmus právom pokladá autor za jeden z kľúčových princípov výstavby celého politického systému socialistickej spoločnosti - všetkých jeho komponentov.

Záverečná štúdia J. Zvaru hodnotí význam československej socialistickej federácie pre doriešenie národnostnej otázky v ČSSR.

Práca ako celok jednoznačne potvrdzuje, že leninské učenie o štátoprávných formách riešenia národnostných vzťahov a národnostnej otázky vôbec, ako aj praktické skúsenosti sovietskeho federatívneho štátu majú všeobecnú, internacionálnu platnosť, že sa tvorivo využili v zápase za uzákonenie československej socialistickej federácie a využívajú aj v špecifických podmienkach existencie nášho dvojnárodného československého federatívneho štátu. Zborník je významným interdisciplinárnym príspevkom do našej literatúry, ktorý prispeje k hlbšiemu pochopeniu národnostnej politiky komunistickej strany aj v štátoprávnej oblasti.

Ladislav Hubenák